

14.4.2021

Eduskunnan hallintovaliokunnalle
Asia: VNS 7/2020 vp

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

Suomen Yrittäjät kiittää eduskunnan hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta lausua näkemyksemme valtioneuvoston selonteosta koskien EU-politiikkaa. Keskitymme lausunnossamme valiokunnan toimialaan kuuluviin asioihin.

1. Selonteosta yleisesti

Suomen jäsenyys Euroopan unionissa avaa kotimaisille pk-yrityksille 450 miljoonan kuluttajan kotimarkkinat. Yhdenmukaiset EU-säännöt tarjoavat yhtenäisen yrittäjyyden toimintaympäristön ja vähentävät rajat ylittävän kaupan kitkaa. Ihmiset, tuotteet, palvelut ja pääomat liikkuvat kohtuullisen vapaasti, ja sisämarkkinoilla vallitsee tasapuoliset kilpailuedellytykset. EU:n solmimat kauppasopimukset siivittävät suomalaisyrityksiä myös globaaleille markkinoille. EU:n suurin ansio on kuitenkin maanosan rauhan ja vakauden ylläpitäminen. Tätä saavutusta yritys-elämä arvostaa suuresti. Ilman rauhaa ja vakautta eurooppalaisten yrittäjien toiminnalta puuttuisi pohja.

Pidämme valtioneuvoston tavoin tärkeänä, että EU:n merkitys Suomelle ymmärretään myös jatkossa ja että EU-jäsenyyden hyödyt varmistetaan mahdollisimman laaja-alaisesti. Tämän on oltava kansallisen EU-politiikan lähtökohta.

Jaamme selonteon päätavoitteen sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävästä Euroopasta, jonka talouskehitys ja kilpailukyky ankkuroituvat vihreään kasvuun ja digitalisaatioon. Käynnissä olevan digivihreän siirtymän avaimet ovat vahva inhimillinen pääoma, uutta luova yrittäjyys, hyvin toimiva markkinatalous sekä vakaa ja tehokas julkishallinto.

2. Arvopohja ja hyvä hallinto

Yhdymme selonteon näkemykseen siitä, että Suomen on toimittava vastaisuudessaakin aloitteellisena, rakentavana ja yhteistyökykyisenä jäsenvaltiona, joka pitää kiinni unionin yhteisistä arvoista, kuten demokratiasta ja oikeusvaltioperiaatteesta. Jaetut arvot ovat myös perusta EU:n ja jäsenmaiden hyvälle hallintokulttuurille, mikä ylläpitää kansalaisten ja yritysten luottamusta ja tulevaisuususkkoa.

Suomen on torjuttavat kehitystä, jossa osa jäsenmaista haastaa jaettua arvopohjaa ja sille perustuvia sääntöjä. Eurooppalaisen yhteisön hajanaisuus haittaa sisämarkkinoiden toimintaa ja hidastaa näin myös suomalaisyritysten kasvua ja investointeja. Lisäksi se heikentää EU:n kykyä vastata turvallisuusyhteisönä niin sisäisiin haasteisiin kuin ulkoisiin uhkiin.

Myös EU-jäsenyyttä tavoittelevilta mailta on edellyttävä vahvaa sitoutumista EU:n jaettuihin arvoihin. Kuten selonteossa todetaan, laajentumisprosessin tulee perustua kumppanimaiden edistykseen jäsenyyuskriteerien edellyttämien uudistusten toimeenpanossa. Oikeusvaltiokehitys on tässä keskeistä.

Jaamme selonteossa esitetyn näkemyksen siitä, että EU:n päätöksenteon ja lainsäädäntötyön avoimuudella ja selkeällä viestinnällä voidaan lisätä sidosryhmien vaikuttamisaktiivisuutta ja luottamusta EU:ta kohtaan sekä edistää hyvää eurooppalaista hallintoa.

3. EU-sääntely

Selonteko nostaa aiheellisesti esille suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteiden noudattamisen keskeisyyden EU-sääntelyn hyväksyttävyyden ja toimivuuden kannalta. Periaatteisiin tulisi kiinnittää entistä parempaa huomiota erityisesti EU-tason sosiaali- ja työlainsäädäntöä valmisteltaessa. Niillä on erityistä merkitystä sosiaalisen Euroopan osalta, sillä EU:n rajoitettu toimivalta alalla johtaa usein siihen, ettei EU:n toimin voida ratkaista tiettyä kysymystä kuin osittain.

Selonteko nostaa esille, että EU-sääntelyn tulee jatkossakin perustua luotettavaan ja riittävään tietoon sekä perusteellisiin vaikutusarviointeihin. Pidämme kirjausta tärkeänä ja katsomme, että vaikutusarvioiden suhteen EU-lainvalmistelussa on vielä tehtävää. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä siihen, miten sääntely vaikuttaa pk-yrityksiin. Komission lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston tulisi nykyistä aktiivisemmin arvioida omien esitystensä vaikutuksia silloin, kun ne selvästi muuttavat komission alkupeleistä lainsäädäntöehdotusta, josta vaikutusarviointi on ensisijaisesti tehty.

Paremman sääntelyn periaatteiden noudattaminen ja sääntelytaakkaa keventävien uusien toimien esittäminen on erityisen tärkeää taloudellisen elpymisen edistämiseksi. Suomen onkin tuettava EU:n pyrkimyksiä keventää ja karsia erityisesti pieniä yrityksiä kuormittavaa sääntely- ja hallinnollista taakkaa. Lisäksi minimiharmonisoivan EU-lainsäädännön kohdalla olisi kansallisesti pidättäydyttävä sääntelytaakkaa lisäävistä ratkaisuksista eli niin kutsutusta goldplatingista. Lisäksi EU-neuvotteluihin osallistuneet kansalliset virkamiehet olisi tärkeä pitää vahvasti mukana kansallisessa EU-

säädöksen täytäntöönpanoprosessissa parhaan sääntelylopputuloksen saavuttamiseksi.

Selonteko voisi linjata selkeämmin siitä, että EU-sääntelyn tulee tukea kasvua, kestäväää kehitystä sekä teknologian, digitalisaation ja uusien liiketoimintamallien käyttöönottoa.

4. Suomen EU-vaikuttaminen

Pidämme tärkeänä, että Suomen EU-vaikuttamisen kehittäminen on nostettu yhdeksi selonteon painopistealueeksi. Systemaattisemmalla vaikuttamisella Suomi voi paremmin saavuttaa asettamansa EU-tavoitteet.

On hyvä, että selonteko huomioi vaikuttamisen kohdentamisen tärkeyden kaikkien kolmen lakiasäättävän EU-instituution toimintaan. Selonteossa tulisi lisäksi huomioida EU:n kansalaisyhteiskuntaa edustavan Euroopan talous- ja sosiaalikomitean sekä alueiden komitean neuvoa-antava rooli päätöksentekomenettelyssä. Suomen olisi vahvistettava systemaattisesti suhteitaan ja viestintää myös näihin kahteen instituutioon.

Valtioneuvosto nostaa selonteossaan esille, että erityistä huomiota tulee kiinnittää johdonmukaisiin toimiin, joilla turvataan Suomen riittävät saannot EU:n eri rahoitusohjelmista. Pidämme tavoitetta tärkeänä ja katsomme, että Suomen tulee osaltaan kansallisesti varmistaa, että ohjelmista on tarjolla riittävästi tietoa ja tukea niiden hakuprosesseihin. Erityistä huomiota on kiinnitettävä pk-yrityksille kohdistuvaan viestintään.

Selonteko nostaa aiheellisesti esille huolen suomalaisten vähenevästä lukumäärästä EU-instituutioissa ja esittää lisätukea hakijoille etenkin EU-rekrytointikilpailujen loppuvaiheeseen. Tämän lisäksi olisi tärkeätä lisätä tietoisuutta EU-uravaihtoehtoista jo opintojen varhaisessa vaiheessa, esimerkiksi hyödyntäen yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

5. Alue- ja rakennepolitiikka

EU:n alue- ja rakennepolitiikasta selonteossa on kirjattu niukasti vailla laajaa visiota ja tavoitteellisuutta. Selonteossa tulisi linjata kunnianhimoisesti, mitä Suomi tavoittelee alue- ja rakennepolitiikalta ja varojen toimeenpanolta niin EU:ssa kuin kansallisesti.

Suomessa on käytössä tulevana vuosina ennätysmäärä alueiden ja yritysten kehittämisrahaa. Kyse on EU:n rakennerahoista, maaseuturahastosta ja koronaelvytyspaketeista. Ennennäkemätön muutos haastaa myös sitä,

miten julkinen hallinto pystyy joustamaan varojen kohdentamiseksi yritystoimintaan.

Rakennepolitiikassa kansallisen ohjelman olisi keskityttävä voimakkaasti pk-yrittäjyyden vahvistamiseen ja koronasta elpymiseen, uusien työpaikkojen mahdollistamiseen ja innovaatioiden luomiseen. Parhaat onnistumisen mahdollisuudet syntyvät silloin, kun rakennerahastorahoitus kohdistetaan mahdollisimman suoraan yritysten toimintaympäristöön vaikuttaviin hankkeisiin. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että varoilla ei pidä rahoittaa kiinteitä ja juoksevia kustannuksia.

Rakennerahastojen hallinto on monelle pk-yrittäjälle ylitsepääsemätöntä. Monet kokevat, että hanketoiminta on hankalaa ja rahoitukseen sisältyy liikaa rajaavia ehtoja. Valtaosa yrittäjistä tarvitsee konkreettista apua hankehallinnossa ja byrokratian tulkinnessa. Hankehallinnointiin liittyvää byrokratiaa on järkevöitettävä.

6. Digitalisaatio

EU:n on pidettävä huolta kilpailukyvystään yritysten uudistumista, innovatiivisuutta ja kasvuhaluutta lisäävillä toimilla. Tämä edellyttää, että EU kasvattaa panostuksiaan tutkimukseen ja innovointiin sekä uuden digitaalisen teknologian, esimerkiksi tekoälyn, käyttöönottoon. Samalla EU:n on aktiivisesti rakennettava datan liikkumiseen ja jalostamiseen perustuvaa taloutta, jonka puitteet mahdollistavat uuden arvokkaan liiketoiminnan synnyn ja kasvun ihmisten tietosuojaa ja yritysten liikesalaisuuksia kunnioittaen.

Selonteko tunnistaa nämä kasvun tekijät hyvin. Suomen olisi kuitenkin nykyistä voimakkaammin ajettava digitalisaation ja innovoinnin painoarvon kasvattamista EU:n monivuotisessa rahoituskehyksessä.

Digitaalisten palvelujen sisämarkkinoiden kehittämisen on jatkuttava, ja Suomen on oltava tämän aktiivinen puolestapuhuja. Huomiota on kiinnitettävä etenkin pk-yritysten asemaan. Digimarkkinoiden kilpailullisuus on varmistettava, jotta myös pienemmillä digipalveluyrityksillä on tosiasialliset mahdollisuudet haastaa isompia digitoimijoita ja jotta pk-yrityskäyttäjien ja portinvartija-asemassa olevien alustayritysten suhde on tasapainoinen. Digimarkkinoiden keskittymisellä on epäedullisia vaikutuksia innovaatioihin ja sitä kautta talouden kasvuun ja ihmisten hyvinvointiin.

Digitalisaatio on mahdollisuus entistä toimivampaan ja tehokkaampaan julkiseen sektoriin, kun hallinto ja palvelut voidaan järjestää entistä asiakaslähtöisemmin sekä aika- ja paikkariippumattomammin. Digitalisaatio on myös keskeinen tapa vähentää viranomaisvelvoitteista pk-yrityksille

kasaantuvaa taakkaa. On tärkeätä, että EU edistää jäsenmaiden julkishallinnon digitalisaatiota, tiedon hyödyntämistä ja avaamista sekä rajat ylittävää digitaalista viranomaisasiointia. Selonteon olisi nostettava voimakkaammin esiin julkishallinnon digitalisaatiota ja EU:n roolia sen kirittäjänä.

Suomi on monella yksityisen ja julkisen sektorin kypsyysmittarilla Euroopan kärkimaita digitalisaatiossa, mikä tarjoaa kokoomme nähden normaalia paremmat edellytykset vaikuttaa EU:n digi- ja tietopolitiikkaan. Suomen on hyödynnettävä tämä mahdollisuus täysimääräisesti. Se vaatisi kotimaisen digi- ja tietopolitiikan johtamisen ja koordinaation selkeää tiivistämistä, myös suhteessa EU:hun ja muihin jäsenmaihiin. Suomen olisi kiinnitettävä tähän enemmän huomiota, ja asia olisi nostettava esiin myös selonteossa.

7. Turvallisuusyhteisö: kauppapolitiikan näkökulma

Ilmastomuutos, teknologinen kehitys sekä suurvaltakamppailun jännitteet haastavat EU:ta paitsi talous- myös turvallisuusyhteisönä.

Sääntöperusteisen maailmankaupan turvaaminen on myös Euroopan turvallisuuden ja huoltovarmuuden ylläpitämistä. EU:n on pitädyttävä avointen markkinoiden periaatteessa sekä vältettävä protektionismia ja kauppasotia. Tähän perustuen EU:n tulee osaltaan turvata maailman kauppajärjestö WTO:n asema ja uudistuminen. Kaupan esteiden lisääntyminen ei palvele Euroopan kilpailukyky- ja riippumattomuuspyrkimystä ja olisi erittäin vahingollista Suomen kaltaiselle avotaloudelle.

Selonteossa esiin nostettu, EU:n turvallisuuskeskustelussakin viime aikoina toistunut Euroopan *avoin strateginen autonomia* ja siihen linkitetty *digitaalinen tai teknologinen suvereniteetti* ovat käsitteinä suomalaisten pk-yritysten näkökulmasta yhä liian tulkinnanvaraisia. Näistä keskusteltaessa sekä niihin pohjautuvia konkreettisia politiikkatoimia tehtäessä on tärkeätä välttää ajautuminen Euroopan talouden avoimuutta ja kauppasuhteita heikentäville raiteille. Kiitämme valtioneuvostoa näiden vaaranpaikkojen tunnistamisesta.

Samalla on kuitenkin tärkeätä paikantaa Euroopan kokonaisturvallisuuden kannalta kriittisiä teknologisia riippuvaisuuksia ja heikkouksia. Näistä osa ilmenee myös pk-yritysten riippuvaisuutena Euroopan ulkopuolisista teknologiatoimittajista, joille ei välttämättä löydy Euroopasta relevantteja vaihtoehtoja. Tämä luo pk-yritysten tuotannon jatkuvuudelle riskejä etenkin poikkeusoloissa.

Kriittisten riippuvaisuuksien lieventäminen voi joissain tapauksissa vaatia eurooppalaisen teknologia- ja tuotantokapasiteetin vahvistamista, mikä tapahtuu parhaiten panostamalla pitkäjänteisesti osaamiseen ja tutkimus-

kehitys- ja innovaatiotoimintaan. Tehokkaasti toimivat EU:n sisämarkkinat sekä avoin ja sääntöpohjainen kauppapolitiikka ovat myös toimitus- ja huoltovarmuuden tärkeitä mahdollistajia.

EU:n edistysellinen ja syrjimätön teknologia- ja markkinasääntely on nähtävä yhtenä tapana vahvistaa Euroopan strategista autonomiaa: se sitouttaa kolmansista maista tulevat teknologiatoimittajat ja digipalveluidentarjoajat eurooppalaisiin sääntöihin ja ohjaa myös kolmansia maita seuraamaan omassa sääntelyssään EU:n esimerkkiä. Tämä voi edesauttaa myös Euroopan oman teknologiatuotannon kehitystä.

Edellä sanottu huomioiden kannatamme selonteossa esitettyä linjausta, jonka mukaan Suomi ajaa EU:n kriisinsietokyvyn kehittämistä tavalla, joka edistää talouden uudistumista sekä turvaa tasapuoliset toimintaolosuhteet EU:n markkinoilla. EU:n on myös tärkeää rakentaa teknologian globaalien pelisääntöjen määrittelyssä samanmielisten maiden ja alueiden allianssia.

8. Turvallisuusyhteisö: ilmastopolitiikan näkökulma

Ilmastoasiat ovat myös turvallisuusasioita. Hallitsematon ilmastonmuutos hidastaisi maailmantaloutta, aiheuttaisi geopoliittista epävakautta ja heikentäisi näin eurooppalaisten hyvinvointia sekä pk-yritysten toimintaedellytyksiä. Siksi EU:n on toimittava vahvana suunnannäyttäjänä globaalissa ilmastopolitiikassa ja torjuttava ilmastonmuutosta tehokkaasti ja omiin vahvuuksiinsa, kuten reiluun markkinatalouteen, nojaten.

Ilmastopäästöjen vähennykset tulee toteuttaa kustannustehokkaasti. Näin vältetään kansantaloudelle ja pk-yrityksille kohdistuvia turhia kustannuksia. Päästökauppa on tässä keskeinen EU:n ilmastopolitiikan työkalu. Sen kunnianhimoa on nostettava. Päästökaupan kanssa päällekkäiset tavoitteet ja ei-päästökauppasektorin kustannustehoton taakanjako maiden välillä on tehnyt ilmastopolitiikasta tehotonta ja kallista.

Yrityksillä on keskeinen rooli ilmastonmuutoksen torjunnassa, ja niitä tulee kannustaa kehittämään ja käyttöönottamaan ilmastoystävällisiä ratkaisuja. Yhdymme selonteon esitykseen siitä, että EU:n on kyettävä hyödyntämään ilmastosiirtymää keskeisenä liiketoiminta- ja vientimahdollisuuksia avaavana kilpailukykytekijänä. Tämä edellyttää etenkin digitalisaation mahdollisuuksien täysimääräistä hyödyntämistä.

Suomalaisyrityksillä on puhtaiden tuotteiden ja palveluiden sekä resurssitehokkaiden prosessien edelläkävijöinä hyvät lähtökohdat menestyä hiilineutraaliuteen pyrkivässä taloudessa. Tätä Suomi ja EU voivat edesauttaa

tekemällä innovatiivisia pk-yrityksiä tukevaa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopolitiikkaa.

9. Turvallisuusyhteisö: kyberturvallisuuden näkökulma

Perinteinen rikollisuus ja voimankäyttö on saanut rinnalleen kasvavan kybervaikuttamisen ulottuvuuden, joka koskettaa suoraan myös eurooppalaisia yrityksiä ja sisämarkkinoiden toimintaa. Koska verkkoympäristöä hyödyntävä vihamielinen toiminta ylittää tyypillisesti valtiorajoja, on EU keskeisessä asemassa jäsenmaiden kyberturvallisuustoimia koordinoitaessa ja yhteisiä standardeja luotaessa. Jäsenmaiden on tiivistettävä yhteispeliään erityisesti viestintäverkkojen turvallisuuden ja toimintavarmuuden varmistamisessa.

10. Muuttoliike, Schengen-alue ja kotoutuminen

Eurooppalainen väestö vanhenee niin nopeasti, että työperäistä maahanmuuttoa tarvitaan välttämättä. Pula osaavasta työvoimasta hidastaa erityisesti pk-yritysten kasvua ympäri Eurooppaa. Kuten selonteossa todetaan, laillisella maahanmuutolla on tärkeä merkitys unionin työvoima- ja osaamisvajeen vähentämisessä. Siksi on tärkeätä kytkeä laillinen maahanmuutto EU:ssa tiiviimmin osaamisen, kilpailukyvyn ja elinkeinopolitiikan edistämiseen. Muuttoliike ja kansainvälinen rekrytointi edellyttävät yhteisiä eurooppalaisia ratkaisuja, joihin kaikki jäsenvaltiot osallistuvat ja sitoutuvat. Selonteon linja on tämän kokonaisuuden osalta kannatettava.

Työvoiman vapaa liikkuvuus on turvattava Schengen-alueella. Pandemian tähden pystytetyt rajamuodollisuudet on purettava kriisin väistyttyä. EU:n sisäisen liikkuvuuden edistämiseksi on myös tärkeätä, että työntekijät ja yrittäjät ovat riittävän sosiaaliturvan piirissä rajoja ylittäessään.

Selonteko voisi huomioida paremmin sen, että yrittäjyys on monelle maahanmuuttajalle oiva väylä työelämään ja kotoutumiseen. Maahanmuuttajataustaiset yrittäjät tarvitsevat usein erityistä tukea yrittäjyyden eri vaiheisiin vieraassa toimintaympäristössä ja vieraalla kielellä. On tärkeää kehittää yrittäjille suunnattuja palveluja niin, että myös maahanmuuttajayrittäjät hyötyvät niistä ja heidän erityiset tarpeensa otetaan huomioon. Maahanmuuttajayrittäjyyttä olisi tärkeää kehittää ja tukea myös EU:n tasolta.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Joonas Mikkilä
digi- ja koulutusasioiden päällikkö